

Vesna Colić¹

Visoka škola strukovnih studija
za obrazovanje vaspitača Novi Sad

Tamara Milošević

Visoka škola strukovnih studija
za obrazovanje vaspitača Novi Sad

Uglješa Colić

Visoka škola strukovnih studija
za obrazovanje vaspitača Novi Sad

UDC: 159.947.5:371.13

159.947.5-057.875

DOI: <https://doi.org/10.19090/ps.2017.2.132-144>

Primljen: 11.5.2018.

Prihvaćen: 7.6.2018.

ORIGINALNI NAUČNI RAD

BIBLID 0553-4569, 63 (2017), 2, p. 132-144.

MOTIVACIJA, OČEKIVANJA I ŽELJE STUDENATA VISOKE ŠKOLE ZA OBRAZOVANJE VASPITAČA²

Apstrakt

U radu su prikazani rezultati istraživanja o motivaciji studenata za upis u školu za obrazovanje vaspitača, njihovim očekivanjima i željama vezanim za odabrane studije. Osnovni zaključci su da su iskazani motivi, očekivanja i želje studenata u velikoj meri realni, racionalni, međusobno usklađeni, kao i u skladu sa savremenim shvatanjem o očekivanim kompetencijama za profesiju vaspitača, uz izvesna odstupanja kod studenata prve godine, koji su generalno bili nesigurniji u davanju odgovora. Praktične implikacije tiču se potrebe daljeg istraživanja problema, gde bi longitudinalna istraživanja dala korisne podatke o tome kako i pod uticajem kojih faktora se menjaju motivacija, očekivanja i želje studenata tokom trogodišnjeg studiranja. U cilju podizanja kvaliteta inicijalnog obrazovanja vaspitača neophodno je organizovati različite oblike vannastavnog učenja potrebnih „životnih veština“, ali i određene intervencije u samom studijskom programu, pri čemu bi trebalo više uključiti studente, ceneći njihovu visoku motivisanost koju su nedvosmisleno pokazali.

Ključne reči: motivacija, očekivanja, želje, studenti, obrazovanje vaspitača.

Uvod

Odabir budućeg poziva, kao i profesionalno obrazovanje je značajan segment u životnom toku. To je životna faza u kojoj se ukrštaju obrazovne, profesionalne i porodične puta-

---

¹ colic.vesna@gmail.com

² Deo rezultata na kojima se bazira ovaj rad je preliminarno predstavljen na Drugom kongresu stručnih radnika predškolskih ustanova Srbije - SRPUS, 2-3.3.2018. na Zlatiboru, usmenim izlaganjem pod naslovom „Motivacija i očekivanja studenata škole za vaspitače“.

nje, koje se uvek moraju posmatrati u širem socijalnom, kulturnom i istorijskom kontekstu. Uloga inicijalnog obrazovanja za izabranu buduću profesiju mladih predstavlja izazov za same institucije u kojima ga oni stižu, bar isto toliko koliko i za one koji se u njima obrazuju.

Nema jedinstvenog odgovora na pitanje kako motivisati studente za učenje. Individualne razlike među studentima su velike i one su uslovljene različitim činiocima od kojih se najvažnijim smatraju: biološki, navike i znanja, uticaj različitih socijalizacijskih agenasa, kao i uticaji drugih faktora iz okoline (Kesić i Prevšić, 1998, prema: Majstorović i Vilović, 2012). Generalno, na motivaciju utiču različiti faktori, koji se najčešće dele na unutrašnje (zbog samoostvarenja, osećaja zadovoljstva, zbog vlastitog postignuća), i spoljašnje (novac, nagrade, priznanja, status koji donosi bolje radno mesto) (Smith, Nolen-Hoeksema, Frederickson, Loftus, Bem, & Maren, 2007). Smatra se da je motivisan student onaj koji je spreman da se usmeri na učenje. On ne mora obavezno sve zadatke smatrati zanimljivim, prijatnim i uzbudljivim, ali će ih ozbiljno shvatati. Svakako da se pritom ne može zanemariti uloga profesora, koji svojim pristupom treba da kreira klimu podrške i saradnje u procesu učenja. Autori ovog rada traže odgovore na pitanja o tome koji su osnovni motivi studenata da upišu studije za obrazovanje vaspitača, kao i kakva su očekivanja i želje studenata, budućih vaspitača. Dobijeni rezultati mogu biti pokazatelj kreiranja promena u postojećem kurikulumu strukovne škole za obrazovanje vaspitača, kako bi omogućili bolju pripremljenost za izazove struke u skladu sa narastajućim zahtevima koji se pred nju postavljaju.

Teorijske osnove istraživanja

Odabir budućeg poziva za većinu ljudi predstavlja veoma važnu životnu odluku. Na nju utiču brojne karakteristike pojedinaca, kao na primer kognitivne sposobnosti, interesovanja, osobine ličnosti, socijalne i emocionalne karakteristike i druge osobine (Brown, 2002, prema: Bubić, 2017). Motivacija studenata za upis na određene studije se opisuje kao namera koju studenti pokazuju tokom svog školovanja, a koja je rezultat interakcije stečenih znanja i veština, sistema verovanja, vrednosti i osećanja koji upravljaju ponašanjem (Potočnik, 2000). Posebno se ističe značaj vrednosnog sistema kao činioca izbora zanimanja, gde prema Holandu (Holland, 1997, prema: Марушић Јаблановић, 2016), odlučujući faktor pri izboru radne sredine predstavljaju mogućnosti koje ona pruža za ispoljavanje i ostvarivanje individualnih vrednosti pojedinca.

Jedna od često citiranih teorija, Superova teorija (Osborne et al., 1997, prema: Марушић Јаблановић, 2016) ističe da je izbor profesije zapravo realizovanje slike o sebi. Prema ovom autoru čovek bira zanimanje koje odgovara načinu na koji on opaža svoje sklonosti i sposobnosti, zasnivajući odluku pre svega na svojim potrebama, vrednostima i interesovanjima. Iako se ne poriče ni uticaj situacionih faktora (porodice, vršnjaka, škole, zahteva tržišta rada i dr.), glavnim faktorom se smatra self koncept, jer je individua ta koja donosi odluku na koji će način odgovoriti zahtevima sopstvene ličnosti (potrebama, željama, sklonostima), kao i zahtevima okruženja (Isto).

Ispitivanja razloga profesionalnog izbora ukazuju na postojanje različitih vrsta motivacije. Vat i saradnici (Watt et al., 2012, prema: Марушић Јаблановић, 2016)

prepoznaju sledeće: uticaje koji dolaze iz sredine, kao što su prethodna iskustva iz sopstvenog školovanja i uticaje društvenog okruženja i razloge koji potiču od pojedinca, način na koji on opaža zahteve posla, uslove rada i svoje sposobnosti, kao i dobiti koje pojedinac može da ostvari (na primer: sigurnost posla, radno vreme, satisfakcija koja se dobija obavljanjem posla). S druge strane, Tomson i saradnici (Thomson et al., 2012, prema: Марушић Јаблановић, 2016) ističu sledeće motive: intrinzičke, altruističke, uticaj značajnih drugih, lične sposobnosti i prilike.

Po pitanju uloge motivacije koju studenti dobijaju od strane onih koji njih obrazuju, Pink (2009, prema: Bowman, 2011) tvrdi da će podsticajno za studente biti stvaranje takvog konteksta koji podržava njihove suštinske vrednosti i angažuje tri bitne ljudske potrebe: autonomiju, koja podrazumeva da pravi izbore i utiče na sopstvenu budućnost, profesionalnu kompetentnost, kao sposobnost da uči i razvija svoju stručnost, i svrhu, tačnije potragu za smislom u životu.

Motivi su pokretači ljudskog ponašanja, ali pored toga ponašanje pokreću i društvene i lične potrebe, koje se različito tumače u okviru različitih psiholoških teorija (Biro i Nedimović, 2014). Humanistički orjentisani psiholozi, među kojima i Maslov (Maslow, A. H.) smatraju da čoveka ne pokreće samo zadovoljavanje osnovnih, nižih potreba (fiziološke potrebe, potreba za sigurnošću, društvene potrebe), već i više potrebe, kao što su potrebe za uvažavanjem i samoaktualizacijom. Nemogućnost da se ostvari bilo koji motiv, usled spoljašnjih (fizičkih ili socijalnih) i/ili unutrašnjih uzroka (nedovoljna sposobnost da se ostvari motiv ili sukob dva ili više motiva) dovodi do frustracije (Biro i Nedimović, 2014). Doživljaj frustracije može da bude jači ili slabiji, što će zavisiti od više faktora (jačine motiva, procene situacije, emocionalne stabilnosti osobe i dr.).

Istaknuti psihijatar i utemeljivač Realitetne terapije i Teorije izbora Glaser (Glasser), kao bazične potrebe odraslih ističe: potrebu za pripadanjem, koja se odnosi na ulogu i značaj drugih ljudi u životu pojedinca, potrebu za moći i važnosti, tačnije potreba da dominacijom, poštovanjem i postignućem, potrebu za slobodom, koja podrazumeva autonomiju pojedinca da može misliti i raditi bez uticaja tuđih ograničenja, ali da se pritom ne ugrožava slobodu drugih i potrebu za zabavom, koja podrazumeva ona ponašanja kojima je glavni cilj uživanje, smeh i prijatno raspoloženje svih (Glasser, 1985). Ukazuje i na činjenicu da su sve potrebe značajne u isto vreme. Posmatrano sa stanovišta predmeta ovog rada to bi značilo da, ukoliko je studentima omogućeno da se lično i profesionalno razvijaju i tako zadovolje svoje potrebe za samoaktualizacijom i samopoštovanjem, to će pozitivno uticati na njihovu motivaciju za učenje, što će istovremeno doprineti i jačanju visokoobrazovne ustanove i kvaliteta rada u njoj.

Sa navedenim pojmovima, u tesnoj vezi je i pojam očekivanja. Viktor Vroom (Victor Vroom) smatra da je stepen motivacije za ostvarivanje nekog cilja povezan sa očekivanjem da će aktivnost koja se u vezi s njim preduzima, dovesti do željenog rezultata (Vroom, 1964). Iako kritikovana, Vroomova teorija očekivanja je značajna jer prepoznaje važnost individualnih potreba i motivacije. Takođe, očekivanja su usko povezana sa željama. Međutim, važno je istaći da želje nisu isto što i potrebe. Koliko god da su želje (na primer, da budemo voljeni, prihvaćeni, uspešni u nečemu i sl.)

legitimne, one nisu zaista i neophodne, jer od njihovog ostvarenja ili neostvarenja ne zavisi život i opstanak osobe. Ostvarenje želja svakako donosi zadovoljstvo, neostvarenje nezadovoljstvo i frustriranost, ali ne i životnu ugroženost. U kontekstu naše teme, identifikovanje motiva, potreba i želja studenata, kao i njihove ostvarenosti, ima značaj za uočavanje i rešavanje eventualnih emocionalnih problema budućih vaspitača, kao preduslova za uspostavljanje emocionalne zrelosti i stabilnosti, kao važne profesionalne kompetencije. Sledeći domen primene rezultata ovog rada tiče se njihove praktične primene u definisanju ciljeva, koncipiranju programa i ostvarivanja očekivanih ishoda obrazovanja vaspitača, u skladu sa savremenim shvatanjem potrebnih kompetencija vezanih za izabrani poziv.

Metodološki okvir istraživanja

Predmet istraživanja je relacija između motivacije, očekivanja i želja studenata visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača predškolske dece.

Osnovni cilj istraživanja bio je da se ispita odnos između konstrukata motivacije, očekivanja i želja, tačnije motivacije studenata za upis na studije za vaspitača, očekivanja od izabranih studija i individualnih želja ispitanih studenata. Ova saznanja mogu poslužiti daljem razvijanju i unapređivanju inicijalnog obrazovanja budućih vaspitača.

Uzorak istraživanja

Istraživanje je rađeno na uzorku koji je bio dostupan, što znači da nije reprezentativan, samim tim ne dozvoljava generalizovanje rezultata, ali daje određene uvide u predmet istraživanja.

U istraživanju je učestvovalo ukupno 157 studenata Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu (N=157), od kojih 100 studenata prve godine osnovnih studija (N1=100) i 57 studenata treće godine (N2=57). Prosečna životna dob, na nivou celog uzorka je $AS=23,83$ godine, s tim što je prosek kod studenata na prvoj godini nešto niži $AS1=20,85$, dok je na trećoj godini $AS2=25,41$, što je očekivano. Raspon životne dobi kod studenata prve godine kreće se od 19 do 23 godine, a kod studenata treće godine od 21 do 42 godine. Što se tiče rodne strukture, prevladavaju ispitanice, što je u skladu sa tipičnim stanjem u svim prosvetnim zanimanjima, kao i zanimanju vaspitača.

Prethodno završena škola studenata obuhvaćenih uzorkom je najčešće srednja ekonomska (približno 29% ukupnog uzorka), zatim gimnazija (približno 24%) i medicinska (oko 10%). Različite srednje stručne škole (tehnička, hemijska, poljoprivredna, grafička) navodi 25% ukupnog uzorka, 6% navodi da su završili višu školu za vaspitače, dvogodišnju (to su studenti treće godine), 5% navodi da je završilo srednje umetničke škole (muzičku, baletsku) i 1% ispitanika ne navodi prethodno završenu srednju školu. U okviru celokupnog uzorka razlika se pojavljuje između studenata prve godine, gde je dominantna prethodno završena ekonomska škola, dok je kod studenata treće godine dominantnija završena gimnazija.

Instrument

Korišćena je metoda anonimnog anketiranja studenata. Instrument je posebno izrađen za potrebe ovog istraživanja. U upitniku su preovladavala pitanja otvorenog tipa, odabrana iz razloga što se u načelu smatraju manje sugestivnim i omogućuju ispitanicima potpunu slobodu u odgovaranju, i pružaju priliku za odgovore koje istraživači nisu predvideli (Wimmer & Dominick, 2006, prema: Majstorović i Vilović, 2012). U isto vreme pitanja otvorenog tipa imaju određene nedostatke, kao što je mogućnost izostanka odgovora, jer od ispitanika zahtevaju veće angažovanje u formulisanju odgovora, kao i poteškoće pri obradi zbog većeg broja različitih odgovora, s obzirom da se otvorena pitanja obrađuju pomoću analize sadržaja (Vujević, 2006, prema: Majstorović i Vilović, 2012). Svi dobijeni odgovori su podvrgnuti deskriptivnoj statističkoj analizi.

Rezultati istraživanja

Pregled odgovora na pitanje o motivaciji studenata za upis u školu za obrazovanje vaspitača predstavljen je u Tabeli 1. Najčešći motiv većine ispitanih studenata je rad sa decom, što znači da kao razlog izbora dominiraju intrinzički motivi (lične želje i interesovanja) i altruistički motivi (ljubav prema radu s decom i želja da se da doprinos društvu). U prilog ovome govore i odgovori ispitanika koji su dobijeni na pitanje kako su se opredelili za školu za vaspitače, na koje su oko 90% ispitanika odgovorili da su odluku doneli potpuno samostalno. Iako jedan manji broj ispitanika navodi da su odluku doneli pod uticajem značajnih drugih, najčešće članova porodice, prioritet svakako pripada intrinzičkoj i altruističkoj motivaciji, te personalna motivacija zauzima primat nad situacionom, što je u skladu sa Superovom teorijom. Ovdje se još može pomenuti da, iako su većina ispitanih studenata kao izvor informacija od koga su saznali za školu za vaspitače naveli prijatelje (ređe porodicu, srednju školu i medije), društvo / vršnjaci se ne pojavljuju kao faktor donošenja odluke o upisu u školu za vaspitače.

Tabela 1
Motivacija studenata za upis u školu za vaspitače

Motivacija	Studenti prve godine	Studenti treće godine	Ukupno
Rad sa decom u vrtiću	92%	52%	77%
Rad u privatnom vrtiću	4%	17%	9%
Rad u inostranstvu	2%	10%	5%
Rad u vrtiću ili školi	2%	-	1%
Bilo šta sa decom	-	10%	4%
Rad u engleskom vrtiću	-	3%	1%
Rad u dečjim jaslama	-	5%	2%
Prekvalifikacija	-	3%	1%
Ukupno	100%	100%	100%

Očekivanja studenata od obrazovanja u školi za vaspitače predstavljena su u Tabeli 2. Iz odgovora se vidi da najveći broj ispitanih studenata očekuju da tokom obrazovanja steknu profesionalna znanja i veštine, koja su im potrebna za rad sa decom predškolskog uzrasta. Ovi odgovori su za nijansu češći kod studenata prve godine nego kod studenata treće, nekada su njihovi odgovori veoma uopšteni (kao na primer „da steknem potrebna znanja za rad sa decom“, „da se pripremim za profesiju vaspitača“), dok se kod studenata treće godine može zapaziti gotovo dva puta više različito definisanih odgovora, odgovori su im duži i specifičniji (na primer, „da steknem znanja, veštine i sposobnosti koja su mi potrebna da bih postala dobar vaspitač“, „da usavršim potrebna znanja i veštine za rad sa decom i odraslima“ i sl.). Na drugom mestu po učestalosti su odgovori koji se odnose na razumevanje, u najvećem broju slučajeva razumevanje deteta. Oni se za nijansu češće pojavljuju u delu uzorka studenata treće godine studija. Slično je i sa odgovorima koji sadrže specifične profesionalne veštine, u kojima studenti navode konkretna pitanja i probleme o kojima očekuju nešto da nauče (na primer, o zdravstvenom vaspitanju predškolske dece, o pripremi dece za polazak u školu, da prepoznam dečje emocije i sl.). U jednom broju odgovora studenata se ističe očekivanje kvalitetnog obrazovanja, ponovo češće kod studenata treće nego prve godine studija. Iz dosadašnjih odgovora se može zaključiti da su očekivanja studenata visoke škole za obrazovanje vaspitača realna, u smislu da su u velikoj meri usklađena sa očekivanim kompetencijama u okviru profesije. Takođe, njihova očekivanja se mogu proceniti i kao visoka, naročito kada se analiziraju odgovori studenata sa viših godina studija, što se može tumačiti kao posledica boljeg razumevanja složene prirode budućeg poziva, a što je posledica stečenih znanja i sposobnosti tokom studija.

Tabela 2

Očekivanja studenata od obrazovanja u školi za vaspitače

Očekivanja	Studenti prve godine	Studenti treće godine ³	Ukupno ⁴
Profesionalna znanja i veštine	66%	52,5%	61%
Specifične profesionalne veštine	3%	20%	9%
“da razumem dete”	11%	15%	12,5%
Kvalitetno obrazovanje	4%	7%	5%
Praksa u vrtiću	5%	5,5%	5%
Zaposlenje	2%	5%	3%
“da bude zanimljivo”	3%	-	2%
Kreativnost	2%	1%	2%
Polazište za dalje obrazovanje	2%	1%	2%
Priprema za roditeljstvo	2%	2%	2%

³ Broj dobijenih odgovora je veći od broja ispitanika, jer su ispitanici davali po više odgovora.

⁴ Broj dobijenih odgovora je veći od broja ispitanika, jer su ispitanici davali po više odgovora.

Studenti obuhvaćeni uzorkom istraživanja izrazili su i očekivanja da ono što uče u školi bude povezano sa praksom, da tokom studija često odlaze na praksu u vrtić i imaju susrete sa praktičarima. Ovo očekivanje se takođe može proceniti kao realno, tim pre što se radi o školi strukovnih studija. Jedan broj studenata je odgovorio da očekuje zaposlenje, što je racionalno očekivanje. Interesantno je da je jedan broj studenata prve godine izrazio očekivanje da im studije budu zanimljive, dok od studenata treće godine nije dobijen nijedan sličan odgovor. Iako je na početku rada rečeno da motivisanom studentu ne moraju obavezno svi zadaci da budu zanimljivi (ali mora sve da ih shvata ozbiljno), to ne isključuje mogućnost i potrebu da profesionalno obrazovanje bude zanimljivo. U tom smislu bi bilo interesantno istražiti kada i pod uticajem kojih faktora studenti škole za vaspitače od prve do treće godine studija odustanu od očekivanja da im studije budu zanimljive.

Sa odgovorima na pitanje o očekivanjima studenata mogu se povezati njihovi odgovori o tome kada planiraju da završe školu. Ono što je ubedljivo najčešći odgovor na nivou celog uzorka je u roku, što se može smatrati pokazateljem ozbiljnosti i rešenosti studenata škole za vaspitače da istraju u započetom obrazovanju. To je naročito izraženo kod studenata treće godine studija, što je i očekivano. Jedan broj studenata navodi period za jednu godinu duži od predviđenog trajanja studija, taj je odgovor češći kod studenata prve godine, što može biti pokazatelj da se još uvek nisu najbolje snašli u sistemu visokog obrazovanja, a ne treba isključiti ni moguće individualne razloge (lične, porodične prirode).

Odgovori studenata na pitanje šta žele da nauče u školi za vaspitače prikazani su u Tabeli 3. Prvo što pada u oči je da su studenti treće godine naveli veći broj želja (u proseku 1,5 želja po ispitanom studentu), koje su konkretnije formulisali, dok studenti prve godine navode manji ukupan broj želja (u proseku po 1 želju), koje su često bile uopšteno formulisane (na primer, da imam pravilan pristup detetu, da razumem dete i sl.). Jedan broj studenata prve godine uopšte nije odgovorio na ovo pitanje. To jasno pokazuje da je studentima prve godine bilo teško da odgovore na ovo pitanje, verovatno usled nedovoljnog znanja i iskustva vezanog za budući poziv.

Od dobijenih odgovora najčešće su se želje studenata odnosile na sticanje pedagoško metodičkih znanja i veština vezanih za rad sa decom. Ponekad su studenti naglašavali veštine vezane za individualni rad sa decom, ponekad za rad sa decom sa teškoćama u razvoju, ponekad su naglašavali aspekt nege predškolske dece, ponekad osamostaljivanje dece, ili pak generalno pristup detetu. Na drugom mestu po učestalosti su odgovori koji se odnose na psihološka znanja, gde se nalaze odgovori od razumevanja dečjih emocija, poznavanja potreba dece, dečjeg razmišljanja, do očuvanja mentalnog zdravlja. Obe navedene grupe znanja koje studenti žele da steknu su od izuzetnog značaja za poziv vaspitača, te se može reći da su studenti potvrdili da realno opažaju zahteve koje pred njih postavlja buduća profesija.

Tabela 3
Šta žele studenti da nauče u školi za vaspitače

Želje	Studenti prve godine	Studenti treće godine ³	Ukupno ⁴
Pedagoško metodička znanja i veštine	29%	49%	36%
Psihološka znanja i veštine	24%	44%	31%
Strpljenje i samokontrola	4%	2%	3%
Kreativne sposobnosti	14%	16%	15%
Dobra praksa	1%	4,5%	2%
Komunikacijske veštine	8%	30%	16%
Strani jezici	2%	-	1%
Bez odgovora	17%	1%	11%
Priprema za roditeljstvo	2%	2%	2%

Komunikacijske veštine se takođe nalaze među odgovorima studenata na pitanje šta žele da nauče, posebno je značajan procenat takvih odgovora među studentima treće godine. Ovo se može oceniti kao veoma dobro, u skladu sa savremenim shvaćanjima o kompetencijama zaposlenih u obrazovanju, istraživanjima njihovih obrazovnih potreba i rešavanja aktuelnih problema u praksi, naročito sa aktualizacijom predškolskih programa zasnovanih na odnosima (Kamenarac, 2009; Miljak, 2009). Razvoj kreativnih sposobnosti je gotovo podjednako prisutan u željama svih ispitanih studenata, što je takođe dobro. Kreativnost je složen fenomen, čije tumačenje se menjalo kroz istoriju, od perioda kada se na kreativnost gledalo kao na neku retku pojavu, čudo, do shvatanja kreativnosti kao opšte ljudskog potencijala (Marjanović, 1987). U kontekstu profesije vaspitača, ona je jedna od najpoželjnijih osobina, koja se ističe u brojnim teorijama o ličnosti vaspitača (Šefer, 1982), a u konceptima očekivanih kompetencija vaspitača joj se posvećuje sve veća pažnja (Miljak, 2009). To je povezano sa činjenicom da se pred zaposlene u obrazovanju postavljaju sve veći zahtevi koji ih stavljaju u različite kompleksne, često nepredvidive situacije, te je obaveza onih koji ih obrazuju da im omoguće sticanje takvih kompetencija, koje će im omogućiti da odgovore narastajućim zahtevima koji se pred njih postavljaju. Od dobijenih odgovora mogu se još izdvojiti odgovori koji u prvi plan stavljaju želju da se budući vaspitači nauče strpljenju i samokontroli, što je isto tako važan aspekt rada sa decom ranih uzrasta. Jedan broj studenata ima želju da im profesionalno obrazovanje pomogne i u pripremi za roditeljstvo.

⁵ Broj dobijenih odgovora je veći od broja ispitanika, jer su ispitanici davali po više odgovora.

⁶ Broj dobijenih odgovora je veći od broja ispitanika, jer su ispitanici davali po više odgovora.

Kada se govori o željama studenata, mogu se dodati odgovori na pitanje o tome da li planiraju da nastave studije. Polovina ukupnog uzorka je odgovorila potvrdno, oko 40% odrično i ostalih 10% su neodlučni. Kada se uporede odgovori studenata prve i treće godine razlika se uočava u većem broju negativnih odgovora studenata prve i većem broju pozitivnih odgovora treće godine. Ovakvi odgovori su očekivani, s obzirom da se pred studentima prve godine nalazi još dosta obaveza u okviru inicijalnog obrazovanja, logično je da manji broj pravi planove o nastavku studija, nego oni koji su već pri kraju studija.

Dobijeni rezultati pokazuju da je motivacija ispitanih studenata za upis na studije za obrazovanje vaspitača prvenstveno intrizička i altruistička, što znači da su studenti bez obzira na izvor informacija preko koga su saznali za školu za vaspitača, u donošenju konačne odluke da se u nju upišu bili vođeni ličnim razlozima, željom da rade sa decom i doprinose njihovom vaspitanju, obrazovanju i razvoju. Njihova očekivanja od studija su realna i racionalna, što znači da su se dobro obavestili o budućoj profesiji, kao i stručnoj školi koju upisuju. To je naročito izraženo kod studenata završne godine studija, što je i očekivano. Njihove želje su takođe u skladu sa iskazanim motivima i očekivanjima, koje u još većoj meri osvetljavaju moguće pravce daljeg razvoja studijskog programa i celokupne organizacije inicijalnog obrazovanja vaspitača.

Diskusija

Iskazani motivi, očekivanja i želje studenata u velikoj meri su u skladu sa savremenim shvatanjem o očekivanim kompetencijama za profesiju vaspitača. Kompetencije navedene u dokumentu „Okvir za usaglašavanje kurikuluma studijskih programa za obrazovanje strukovnih vaspitača u Srbiji“⁷(2015), razvrstane su u 11 generičkih kompetencija, od koji su kompetencije iz oblasti organizacija učenja i poučavanja i timski rad prisutne u odgovorima svih ispitanih studenata, s tim što su studenti treće godine, bolje nego studenti prve godine, prepoznali značaj porodice kao jednu od ključnih zainteresovanih strana u timu. Planiranje, praćenje i dokumentovanje vaspitno-obrazovnih aktivnosti kao kompetencija prisutna je u odgovorima studenata u delu planiranja i praćenja, dok dokumentovanje izostaje u njihovim odgovorima. U okviru oblasti organizacione veštine i pedagoško vođenje grupe, studenti bolje prepoznaju uvažavanje individualnih potreba deteta unutar grupe, dok ređe daju odgovore vezane za socijalnu interakciju i formiranje vršnjačke zajednice. Na navedeno se nadovezuje oblast znanja vezana za razvojne i druge osobine i potrebe sve dece, gde se odgovori studenata više odnose na kognitivne potrebe dece, manje na socijalne potrebe i razvoj, što zajedno ukazuje na nedovoljno opažanje značaja razvoja odnosa među decom kod ispitanih studenata. Iz oblasti poznavanja sistema predškolskog vaspitanja i obrazovanja studenti treće godine pokazuju određena očekivanja i želje, dok kod studenata prve

⁷ Ovaj dokument nastao je u okviru projekta TEACH koji sprovodi konzorcijum 8 institucija iz Srbije, Velike Britanije, Slovenije i Mađarske, a finansira Evropska komisija kroz TEMPUS, 2015. godine.

godine to izostaje. Slično je i kod oblasti planiranja sopstvenog profesionalnog razvoja i specifičnih kompetencija, gde studenti treće godine u većoj meri pokazuju svest o njihovom značaju. Socijalnu inkluziju i različitost svi ispitani studenti opažaju kao značajnu kompetenciju. Oblasti vezane za korišćenje informacione i komunikacione tehnologije u obrazovanju, kao i transferabilne i transverzalne veštine nisu vidljive u odgovorima ispitanih studenata. Iz toga se ne mora obavezno izvesti zaključak da studenti ne bi smatrali i te kompetencije značajnim, ukoliko bi im bili ponuđeni i takvi odgovori, ali s obzirom da su pitanja o motivima, očekivanjima i željama studenata bila otvorenog tipa, u slobodnom formulisanju svojih odgovora, studenti im nisu davali prioritet.

Zaključak

U radu se pošlo od teorijske postavke da se kvalitet u obrazovanju postiže evaluacijom obrazovnog procesa, sa ciljem da se omogući korisnicima tog procesa da dostignu i razviju svoje talente, i istovremeno da se zadovolje standardi odgovornosti koje oni postavljaju (Ной et al., 2005, prema: Јевремов, Лунгулов, и Динић, 2016). Osnovni cilj istraživanja bio je da se ispita odnos između motivacije studenata za upis na studije za vaspitača, njihovih očekivanja od izabranih studija i individualnih želja studenata vezanih za pohađanje izabrane škole. Autori ovog rada veruju da dobijeni rezultati mogu poslužiti daljem razvijanju i unapređivanju inicijalnog obrazovanja budućih vaspitača, samim tim dostizanju njegovog višeg kvaliteta.

Rezultati su pokazali da su motivacija, očekivanja i želje studenata realni, racionalni i međusobno usklađeni. Unutrašnja, spoljašnja i altruistična motivacija su se istakle kao najvažnije grupe razloga za odlučivanje studenata da rade sa decom (Brookhart & Freeman, 1992, prema: Watt & Richardson, 2008). Dobijeni rezultati su u skladu sa Superovom teorijom, kao i rezultatima istraživanja koje je sprovedeno na uzorku učitelja i vaspitača (Марушић Јаблановић, 2016). Kada se pogledaju rezultati na nivou celog uzorka, nisu izostali ni odgovori koji se tiču očekivanja da studenti razviju svoje kreativne sposobnosti, komunikacijske veštine, da studije budu zanimljive, što je sve u skladu s teorijom Glasera (Glasser, 1985), o potrebama odraslih koje treba da budu istovremeno zadovoljene.

Takođe, treba istaći da su odgovori studenata u velikoj meri usklađeni sa očekivanim kompetencijama za profesiju vaspitača. Najveća poklapanja se primećuju u dobrom opažanju kompetencija vezanih za oblasti: organizacija učenja i poučavanja, timski rad, socijalna inkluzija i različitost, kao i polja individualizacije i kognitivnog razvoja deca. Ono gde se zapažaju najveća odstupanja u odnosu na očekivane kompetencije vidljivo je izostajanje odgovora studenata vezanih za: dokumentovanje vaspitno-obrazovnog rada, razumevanje svoje uloge u formiranju vršnjačke zajednice, generalno socijalnog razvoja dece, kao i korišćenje informacione i komunikacione tehnologije u obrazovanju i transferabilne i transverzalne veštine. Po pitanju kompetencija planiranja sopstvenog profesionalnog razvoja i specifičnih kompetencija za

profesiju vaspitača, uočava se da su odgovori studenta treće godine više usklađeni sa očekivanim kompetencijama, nego odgovori studenata prve godine, što se može tumačiti kao rezultat iskustva i znanja stečenih tokom studija.

Uprkos ograničenjima korišćenog metodološkog postupka, autori smatraju da ovo istraživanje može imati određene praktične implikacije. Osnovne implikacije tiču se potrebe daljeg istraživanja problema, gde se smatra da bi longitudinalna istraživanja dala korisne podatke o tome kako i pod uticajem kojih faktora se menjaju motivacija, očekivanja i želje studenata tokom trogodišnjeg studiranja. Takođe, u cilju podizanja kvaliteta inicijalnog obrazovanja vaspitača potrebno je organizovati različite oblike vannastavnog učenja „životnih veština“ potrebnih za sopstveni razvoj budućih vaspitača (veštine potrebne u odnosima sa drugima, razvoj kreativnih sposobnosti i sl.). Na kraju, potrebne su i intervencije u samom studijskom programu, pri čemu bi bilo dobro više uključiti studente u te procese, ceneći njihovu visoku motivisanost koju su nedvosmisleno pokazali. Na taj način bi studenti dobili priliku da aktivnije učestvuju u kreiranju svog profesionalnog obrazovanja, čime bi zadovoljili neke važne ljudske potrebe, kao na primer, potrebe za autonomijom, profesionalnom stručnošću i svrhom (Pink, 2009, prema: Bowman, 2011), takođe, potrebe za slobodom, moći i važnosti (Glasser, 1985). Zajedničkim radom profesora i studenta na razvijanju studijskog programa gradila bi se klima podrške i saradnje u procesu učenja, kao važan aspekt kvaliteta u obrazovanju vaspitača.

Vesna Colić, Tamara Milošević, Uglješa Colić, Novi Sad

MOTIVATION, EXPECTATIONS AND WISHES OF THE STUDENTS OF PRESCHOOL TEACHERS TRAINING COLLEGE

Abstract

This work presents the results of the research on student motivation for enrolling Preschool Teachers Training College, their expectations and wishes for the selected studies. The basic conclusions are that the students' motivation, expectations and wishes are highly realistic, rational, mutually harmonized, as well as in accordance with the contemporary understanding of the expected competences for the profession of preschool teachers, with some deviations from the students in the first year, who were generally insecure about their answers. Practical implications concern the need for further research into the problem, where longitudinal research would provide useful data on how and under the influence of which factors do the students' motivation, expectations and wishes changed during their three-year studies. In order to raise the quality of initial education of teachers, it is necessary to

organize various extra-curricular activities for learning the necessary “life skills”, as well as certain interventions in the study program itself, whereby students should be more involved, appreciating their high motivation, which they have explicitly demonstrated.

Key words: motivation, expectations, wishes, students, education of preschool-teachers.

Literatura

- Biro, M. i Nedimović, T. (2014). *Psihologija*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“.
- Bowman, R. (2011). Rethinking What Motivates and Inspires Student. *The Clearing House*, 84 (6), 264–269.
- Bubić, A. (2017). Prediktori očekivanja o profesionalnim ishodima kod studenata odgojiteljskih, učiteljskih i nastavničkih studija. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 26 (4), 499-518.
- Glasser, W. (1985). *Control theory: A New Explanation of how We Control our Lives*. New York: Harper & Row.
- Jevremov, T., Lungulov, B. i Dinić, B. (2016). Zadovoljstvo studenata kvalitetom nastave: efekti godine studija i akademskog postignuća. *Nastava i vaspitanje*, 65 (3), 491–508.
- Kamenarac, O. (2009). *Razvoj komunikacijskih kompetencija - potreba i nužnost*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Marjanović, A. (1987). Savremena shvatanja o stvaralaštvu. *Predškolsko dete*, 17 (1-4), 113-131.
- Majstorović, D. i Vilović, G. (2012). Motivacija studenata Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu za studiranje novinarstva. *Medijske studije*, 3 (5), 118-127.
- Marušić Jablanović, M. (2016). Motivi profesionalnog izbora i vrednosni prioriteti budućih vaspitača i učitelja. *Nastava i vaspitanje*, 65 (3), 525-540.
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM Naklada d.o.o.
- Potočnik, D. (2000). Izbor studija: motivacijska struktura upisa i očekivani uspjeh u pronalasku željenoga posla. *Sociologija i prostor*, 46 (3-4), 265-284.
- Smith, E.E., Nolen-Hoeksema, S., Frederickson, B.L., Loftus, G.R., Bem, D.J. & Maren, S. (2007). *Atkinson/Hilgard Uvod u psihologiju*. Jasterbarsko: Naklada Slap.
- Tempus (2015). Okvir za usaglašavanje kurikuluma studijskih programa za obrazovanje strukovnih vaspitača u Srbiji. Retrieved February 2018. from: <http://teach.edu.rs/sr/downloads/publikacije-i-izvestaji/>
- Šefer, J. (1982). Ličnost vaspitača. *Predškolsko dete*, 12 (3), 215-226.
- Vroom, V.H. (1964). *Work and Motivation*. New York: Wiley.

Watt, H.M.G. & Richardson, P. W. (2008). Motivations, Perceptions, and Aspirations Concerning Teaching as a Career for Different Types of Beginning Teachers. *Learning and Instruction, 18*, 408-428.